СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 67. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 8-го квітня 1943. No. 67. Jersey City, N. J., Thursday, April 8, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

В СЕНАТІ ПОРУШИЛИ СПРАВУ НАУКИ АМЕРИКАНСЬКОЇ ІСТОРІЇ В ШКОЛАХ

ВАШИНҐТОН. — Доходження, які повів часопис „Ню Йорк Таймс" щодо знання американської історії серед учнів, що вступили до каледжів, виявили, що те знання є цілковито недостаточне. Оце спричинило, що цю справу піднесено в сенаті. Джозеф Ф. Ґофі з Пенсилвенії, вніс резолюцію, якою домагається урядового розсліду в тому напрямі, щоби знайти зараду тому лихови. Резолюцію відіслано для розгляду до Сенатського Виховного і Робітничого Комітету. Очевидно, що ця справа буде згодом теж предметом ширшої дискусії в сенаті.

МІЖНАРОДНИЙ СТАБІЛІЗАЦІЙНИЙ ФОНД.

ВАШИНҐТОН. — Секретар скарбу Морґентав проголосив пропозиції щодо повоєнної стабілізації валюти в цілому світі. Заявив, що ціла машина буде пущена в рух, як тільки буде згода між тими, що належатимуть до Міжнародного Стабілізаційного Фонду, який має бути створений, згідно з пляном департаменту скарбу. На це треба три четвертих голосів з числа тих держав, що творять Обєднані Держави. Досі, казав Морґентав відповіло „з ентузіязмом" десять держав, включно з Китаєм. Та не відповіла Росія. Передбачується, що цей Міжнародний Фонд матиме до розпорядимости пять біліонів долярів, а Злучені Держави готові дати два біліони. Вони матимуть завжди право вета, бо треба буде у найважніших справах 80% голосів, а Злучені Держави матимуть 25% голосів. Таку саму скількість голосів хочуть признати Британії і Росії. Малі держави можуть створити ґрупу і голосувати як цілість.

КЛОПОТИ З „ҐЕНЕРАЛЬСТВОМ" ЛЯ ҐВАРДІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Хоч президент Рузвелт нічого не знає про те, щоби вже тепер покликувано нюйорського мейора до якоїсь спеціяльної служби в Африці, то справа та набрала великого розголосу і є атакована з ріжних боків. Піднеслись протести головно проти іменовання Ля Ґвардії ґенералом. Сам Ля Ґвардія заявив жартобливо, що він не думає міняти мундуру, бо вже один має, себто „стрітклінера" в Ню Йорку.

КЕЛІ ЗНОВУ МЕЙОРОМ ШІКАҐА.

ШІКАҐО. — Едвард Ж. Келі, демократ, якого при минулих виборах на мейора міста малощо не побив теперішній ґубернатор Двайт Г. Ґрін, зістав знову вибраний мейором і буде держати цей уряд без перерви 14 років, що є рекордом. Він бере участь у публичній службі в Шікаґо вже 49 років.

„НОРМАНДІЮ" ВРАТОВАНО, КАЖЕ НАКС.

ВАШИНҐТОН. — Славний французький люксусовий корабель „Норманді", на якому тому рік вибух вогонь, що його так знищив, що корабель стратив рівновагу і перевернувся буде вигратований і вже в липні буде знову на водах. Його перемінять на транспортовий корабель для перевозу війська.

ХОВАЮТЬ ДЕКЛЯРАЦІЮ НЕЗАЛЕЖНОСТИ.

ВАШИНҐТОН. Американську Деклярацію Незалежноти держать в такому сховку, що ніхто не знає, де вона властиво находиться. Цілком так, як держаться у тайні воєнні стратеґічні пляни і рухи армій, так і є тайною місце сховку Деклярації Незалежности. Але виставлять її для публики наступного тижня підчас Поминок Томи Джеферсона.

А. Ч. ХРЕСТ ДОЗБИРУЄ СВОЮ КВОТУ.

ВАШИНҐТОН. — З ріжних міст доносять, що всюди стараються у квітні зібрати ту суму на А. Ч. Хрест, яка на них наложена. Наприклад Ню Йорк, що має зібрати $12,920,700, уже зібрав 89% з цеї суми.

ЗАМОРОЖЕНІ ГРОШІ ДАТИ НА ПОЖИВУ ДІТЯМ.

НЮ ЙОРК. — Замісць переводити збірки і апелювати до жертвенности на допомогу голодуючим дітям Франції, Бельґії й Голяндії, краще звернутись до конґресу і домагатись, щоби відморозив заморожені владою фонди тих країв, а за одержані в такий спосіб гроші накупити поживи для відживлювання дітей у тих краях. Таке говорено й вирішено в Ню Йорку на нарадах Координаційної Ради Французьких Допомогових Товариств.

ГОДІ БУТИ В ЦИВІЛЬНІЙ І ВІЙСЬКОВІЙ СЛУЖБІ.

ВАШИНҐТОН. — Армія видала нові постанови, що відносяться до тих, що вступають до військової служби, а бажають задержати і свою цивільну службу. Таке буде дозволене тепер тільки в дуже виїмкових випадках. Кажуть, що це має відноситись в першу чергу до мейора Ля Ґвардії, що вступаючи до армії хотів би задержати надалі теж і посадництво в Ню Йорку.

У. Н. Союз Знову Закупив Воєнні Бонди, Тим Разом на $250,000

ДЖЕРЗІ СИТІ. — У звязку з кампанією департаменту скарбу в справі другої державної позички на суму 13 біліонів долярів, яка повинна бути зложена на протязі місяця квітня, зявився в головній канцелярії У. Н. Союзу Лоренс Дж. Пейсон, представник Воєнного Фінансового Комітету Скарбу Злучених Держав, щоби обговорити з екзекутивним комітетом У. Н. Союзу справу участи орґанізації в кампанії за другою воєнною позичкою. При тій нагоді члени головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу передали п. Лоренсови Пейсонови чека на $250,000 на закупно державних бондів другої воєнної позички. Пан Пейсон, перебираючи чека, сказав українською мовою таке: „Прошу подякувати членам Українського Народного Союзу за їх дуже щедру участь у Другій Воєнній Позичці, про що свідчить найкраще ось цей гарний чек".

ҐЕН. ДРОМ ЗАПОВІДАЄ ПРИМУС ПРАЦІ

НЮ ЙОРК. — Підчас святкування „Дня Армії" говорив ґен. Гю А. Дром, командант Східньої Оборонної Округи і Першої Армії, про вагу „домашнього фронту". При тому заповів, що таки прийдеться завести примусову краєву службу, щоби мати відповідну скількість робучих рук, потрібних для фабрик і фарм. Інакше не буде можна виконати на домашньому фронті отих величезних завдань, що їх вимагають воєнні обставини.

НАШЕ НАЙБІЛЬШЕ ЗАВДАННЯ, ЩОБИ НЕ БУЛО БІЛЬШЕ ВІЙНИ

ФИЛЯДЕЛЬФІЯ. — Говорячи про важні завдання Американського Червоного Хреста, Томас В. Лемонт, промовляючи до працівників в користь цеї інституції, заявив, що властивий інтерес американської участи у цій війні є в тому, щоби не допустити до нової війни. Тому, що саме Злучені Держави є найбогатшим краєм, вони і найбільше тратять через війну, а тим самим і найбільше стратять і у вій війні, до якої малоб знову прийти. Тому треба так повести справи, щоб новий світ був забезпечений перед новими аґресіями.

БОЛІВІЯ У ВІЙНІ З ДЕРЖАВАМИ ОСІ

ЛЯ ПАЗ (Болівія). — Міністерський кабінет Болівії затвердив державний декрет, що проголосив, що Болівія знаходиться у воєнім стані з державами „Осі".

В СПРАВІ ПЕРЕВИХОВАННЯ ЕВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇВ

НЮ ЙОРК. — В Ню Йорк Юніверзіті відбувається дводнева конференція в справі того, як перевиховувати населення тих країв в Европі, що було під впливами націстівської пропаґанди.

Німецько-Італійські Непорозуміння в Франції

БЕРН. — Італійські окупаційні війська відмовилися видати німцям американських і британських мужчин для депортації їх до Німеччини. Коли поліція французького уряду в Віші пробувала забрати їх силою, скермували на неї машинові кріси й не дали взяти.

„Ґазет де Льозан" описує подію так: французька поліція арештувала коло 400 американців і британців в окупованій Італією частині Франції й сконцентрувала їх у Ґренобль для депортації в Німеччину. Коли поліція прийшла оноді ранком для виправлення бранців на залізницю, вона найшла концентраційний табор у руках італійських військ з машиновими крісами. Італійці відмовилися видати депортантів і перебрали повну відповідальність за них на себе.

Ця сама ґазета подала теж вістку, що італійські війська захороняють жидів в округах під їх окупацією перед націстичними напастями. Націсти мовляв арештують усіх жидів у Франції для депортації.

І ІДЕН ПРОТИ ВИЇЗДУ ДЕ ҐОЛЯ ДО АФРИКИ ТЕПЕР

ЛОНДОН. — Діставши листа від ґенерала Айзенговера, щоби тепер не їхати до Африки, ґенерал Де Ґол відбув конференцію з британським секретарем заграничних справ Іденом. Цей теж погоджується з ґенералом Айзенґовером, що поки в Тунісі не скінчилася мілітарна кампанія, ґенерал Айзенговер не буде мати часу на політичні конференції.

ЖІРО ПЛЯНУЄ ВІДВІДАТИ АМЕРИКУ

АЛЖІР. — Ґенерал Жіро, цивільний й військовий французький начальник у північній Африці, задумує скоро відвідати Злучені Держави, як тільки покінчиться військова кампанія в Тунісі.

Жіро говорив ґазетярам, що його візита не має на оці політичних цілей.

КОПАННЯ ВОЄННИХ РОВІВ американськими військами в Тунісі. Такі рови й захороняють перед ворогом, і висушують поля з дощевої води.

БРИТІЙЦІ ВІДКРИВАЮТЬ НАСТУП НА ҐАБЕС

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Вчасним ранком у вівторок британська восьма армія почала наново офензиву на Ваді ель Акаріт, що лежить на північ від Ґабесу, важного міста на морськім побережу в Тунісі. Є це частина кампанії ґенерала Монтґомері загнати Ромеля негайно на північ, не даючи йому часу обкопатися в центральнім Тунісі. З тої причини ґенерал Монтґомері навіть не ждав на краще полученння з американськими військами.

Його комунікат, сповіщаючий про цю важну подію, про котру премієр Чорчил заговорив у британськім парляменті як велику перемогу, незвичайно короткий. Він каже: „Ворожа армія заатакувала Акарітські позиції в пів до пятої години рано. Перші обєкти добуто й атака поступає згідно з пляном".

Тимчасом американські відділи посунулися на схід від Ель Ґетар, не стрічаючи сильнішого спротиву. За останній день їх лінії посунулися на 5 миль.

ВЕЛИКА АЛІЯНТСЬКА ОФЕНЗИВА ПОВІТРЯМ.

Аліянтські літаки ведуть далі на цьому воєнному театрі велику воєнну офензиву, що її почали в понеділок, коли понад тисяча аліянтських літаків піднялася на повітря, аби бити по ворожих летничих майданах від Сицилії до Тунісу, знищила 18 летничих транспортів, запалила багато кораблів й маґазинів.

У цій офензиві беруть участь найрізнородніші літаки. В боях з ворогом збито 53 ворожі літаки, підчас коли аліянти втратили всеґо 12 літаків.

Аліянтські літаки збомбардували передовсім залізничий дворець коло Сфаксу в центральнім Тунісі та летничий майдан в Ель Джем, на північ від Сфаксу, та в Ля Фоконері, на північний захід від Сфаксу. Найважніший одначе бій дня зчинився, коли аліянти заатакували конвой ворожих кораблів коло Кап Тон, на північний схід від міста Тунісу. В цьому бою висаджено в повітря один ворожий нищитель, а підчас бою літаків, що вивязався при тій нагоді, американці зострілили 18 ворожих транспортових літаків. Британські літаки бомбардували теж місто Трапані й Порто Емпедокле на Сицилії, підчас коли американці били там по місті Палермо.

ВІЙСЬКА ДЕ ҐОЛА ВОЮЮТЬ У ТУНІСІ.

ЛОНДОН. — Кілька тисяч французьких військ, звязаних з ґенералом Де Ґолем, що добилися до Тріполісу маршами через пустиню з околиці озера Чад у центральній Африці, вже від двох днів воюють у боях за Туніс. Командує ними Де Лярмінат.

„ВІЙНА НА ЖИТТЯ Й СМЕРТЬ".

ЛОНДОН. — Італійська новинкарська Аґенція подала, що італійські й німецькі війська тепер уже знають, що боротьба за Туніс йде на життя й смерть. Аґенція признала величезні втрати серед італійських полків берсалієрів та німецьких полків ґренадирів підчас боїв за Седженане.

ЛЕТУНИ ДЕ ҐОЛА В РОСІЇ.

МОСКВА. — Делеґація Воюючих Французів у Росії подала до публичного відома, що їх летуни на російськім фронті збили два німецькі бомбовики.

Французька ескадра в Росії складається з 60 пільотів, з котрих 12 це ветерани боїв у Франції й північній Африці.

ЧЕРВОНА АРМІЯ НАТИСКАЄ НА ВОРОГА В ДОНЕЦЬКІМ БАСЕНІ.

ЛОНДОН. — Червона армія сповістила в понеділок, що вона вибила німецькі війська з доброї для них позиції на полудне від Ізюму над рікою Донцем, а берлінський комунікат признав, що німці в тому секторі находяться в дефензиві. Московське радіо доносить про гострі бої в околиці Чуґуєва в Донецькому басені, на полудневий захід від Харкова, та про консолідацію советських позицій в секторі Смоленська.

ШИРОКІ АЛІЯНТСЬКІ РЕЙДИ ПО ОКУПОВАНИХ НАЦІСТАМИ КРАЯХ.

ЛОНДОН. — Британські й канадійські летуни заатакували багато різних залізничих вузлів, летничих майданів і промислових центрів у занятих націстами північній Франції й Бельґії. Між іншим, сильніший рейд зроблено на Намір у Бельґії.

Літаки, вислані для сфотоґрафовання Антверпії, ствердили, що понеділковий рейд знищив зовсім фабрику нових літаків та важні фабрики для направи старих літаків.

АДМІРАЛ ПЕВНИЙ УСПІХУ ІНВАЗІЇ.

ЛОНДОН. — Адмірал Вилйем Джеймс, начальник Фльотної Інформації, заявив, що, не дивлячися на краще положення держав Оси Аліянти вспіють найти на всі свої трудноші зараду та що аліянтська інвазія Европи певно увінчається успіхом.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

СВОБОДА ПРЕСИ ДОРОГОЮ ЦІНОЮ

Люди в Америці часто повтаряють фрази, не здаючи собі вповні справи з їх ваги. Найбільше таких фраз говоримо про різні демократичні вольности, як свободу слова, свободу зборів і свободу організації. Люди, що такі свободи застали для себе в краю вже немовби готові, чи то по приїзді сюди, чи по народженню в цьому краю, не можуть часто зрозуміти ваги таких свобід просто тому, бо вони ніколи не станули перед їх утратою. Доперва тоді, якби їм прийшлося їх утратити, могли би вони зрозуміти справжню їх цінність.

Між іншими свободами, про велику вартість котрих ми говорило, часто не здаючи собі справи з повної ваги слів, є свобода преси. І про цю свободу ми говоримо часто, не здаючи собі вповні справи з її вартости. Треба аж надзвичайних подій, аби нам пригадали, що варта свобідна преса.

Такою подією можна назвати радіову промову чеського друкаря Вернера, котру він виголосив з Лондону, а в котрій він змалював різко, що коштує деяких людей видавання преси. Наприклад у Польщі націсти відкрили друкарню, з котрої виходила підземна ґазета „Глос Польскі". Аґенти Ґестапа окружили дім і кинули до нього через вікна бомби, які вбили всіх людей. Кромі цього вони ще розстріляли

дівельним матеріялом для їх тіла. ють до асиміляції, двоокису вугля

всіх мужчин, жінок і дітей, що жили в сусідних домах. Не дивлячися на те, коли прийшов реченець появи наступного числа підземної ґазети, воно появилося, гейби видавництво не мало ніяких перешкод. Найшлися люди, які не признають видавання ґазети навіть ціною життя свого й своїх найближчих зависокою ціною.

І таких людей є більше, бож в Польщі є підземних ґазет 80, у Бельґії 30, а в Норвеґії 200. І не треба думати, що таке діється тільки під націстичним запятком у поневолених німцями країнах. Ділялися подібні річи й деінде. Наполеон розстріляв одного німецького накладця книжок за те, що він видав книжку, яка цісареви не подобалася. Британська королева Єлисавета казала відрізувати вуха людям, що говорили про її уряд неприємні їй річи. І в Америці брано до тюрми людину за висказування думок, які не подобалися урядови.

Тільки по довгій боротьбі люди, що цінять вище свого життя своє право сказати іншим людям свої найщиріші думки, добуто для всіх людей право говорити свобідно, себто без страху перед карою, річи, які можуть не подобатися сильним цього світу.

Плянування, що є Дійсно Начасі

Багато тепер говориться і пишеться про всілякі повоєнні плянування, що відносяться до Европи, чи інших частин світа. Але є одно таке плянування, що обходить нас найбільше, бо іде в першу чергу про нас самих і наших дітей, зокрема про тих наших вояків, що до нас повернуть, як тільки закінчиться війна. Іде отже про те, щоби зараз по війні не зачалась нова війна, чисто домашня, спричинена тим, що міліони людей, повернувших з війни, чи звільнених з фабрик, шукатимуть праці - зарібку, а цього готові не знайти.

Що таке може статись, а властиво цілком певно станеться, якщо цьому завчасу не зарадимо, це таке певне як те, що по ночі наступає день. І тому саме, маючи ось таку повоєнну крізу перед очима, треба повитати, що маємо таку орґанізацію, що зветься „Нешенел Пленінґ Асосіейшен", що предложила президентови Рузвелтови меморандум у справі „джабів" у повоєнному часі.

Добра сторона цього пляну є в тому, що при його оброблюванню були заступлені ріжні інтереси; робітник, роботодавець і хлібороб. І добре те, що стоїться на старих американських основних засадах, що задержують приватну ініціятиву, та що плянуючі є тої думки, що це належить до самих громадян, до бизнесу, хліборобства і промислу, повести справи так, щоби їх розвинути до таких розмірів, щоби була праця для кожного. При тому одначе признається владі право керівництва чи безпартійного посередництва, чи теж дбання про те, щоби шляхом публичної розбудови доповнити те, чого не дає чи не може дати приватна ініціятива.

Коли до цього додати, що приватні підприємства мають бути ведені так, що мають мати на увазі загальне добро, то бачимо, що це плянування є проти безконтрольної продукції та самовбивчих конкуренцій. І є воно за робітниче право голосу в новій економії, що визнає принцип колективних умов як здоровий американський принцип, як теж заявляється за якнайширше соціяльне обезпечення робітника на випадок безробіття, слабости, старого віку і т. п.

Іншими словами, в повоєннім плянуванню виходять з такого заложення, що бизнес, промисл, хліборобство та робітництво мусять працювати в повній гармонії, розуміючи що одні від одних залежні.

Що згаданий плян є поступовий і пристосований до тих ідей, якими керується уряд, видно по тім, що президент Рузвелт виявив своє повне вдоволення з праці тих, що цей проект предложили, заявляючи, що він хотів би, щоб його далі інформовано про дальші пляни.

Проф. Микола Чубатий.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД, ЙОГО СУСІДИ ТА СВІТ ДЕМОКРАТІЇ

[illegible]

IV.

Чого німці шукають в Україні?

Німці не є безпосередними сусідами українського народу. І тільки тому не загрожували йому так безпосередно як полякам та чехам. Одначе як найбільше смертельний ворог польського народу, могли тому впливати на політичне життя уркаїнців під Польщею, бо західні українці були в постійній боротьбі з польським наступом. Український нарід був народом найбільше покривдженим поверсальським порядком в Европі; цеж одинокий до того сорокміліоновий нарід, що не дістав б л а г о д а т е й американського права самовизначення народів. З поверсальського порядку були теж невдоволені німці. Тому, здавалося істнує спільний інтерес одних і других в поваленні поверсальської системи. Та в її поваленні були теж заінтересовані й інші. Зате в удержанні поверсальської системи найбільше заінтересовані були ті, що на ній найбільше скористали, себто такі пупілі Франції як Польща, Румунія та Чехословаччина. Росія ще тоді була поза обсягом европейської політики.

Колиб німці, так добре відомі з цілковитого браку дипльоматичного хисту та повного браку вичуття дійсности, не були німцями, а тільки анґлійцями, то могли були з користю для себе використати потенціяльні можливости сорокміліонового народу та мати союзника в змаганню до заведення справедливого порядку. Та так є, що німці крім фізичної сили не мають хисту використовувати пригожі в світі обставини для свого добра і добра загалу. Навпаки, вони мають якнайбільші спосібности зразити собі кожного.

Спільність українських та німецьких інтересів сталаб одначе тільки тоді політичною дійсністю, колиб німці мали в українській справі якусь політичну лінію; на ділі тої лінії ніколи німці в українській справі не мали. Як давно за кайзера так само в демократичній передгітлерівській Німеччині далі покутували юнкерські симпатії до єдинонеділимої Росії; а юнкри мали теж і в Німеччині ваймарської конституції таки рішальний голос у військовій та заграничній політиці. Підчас ваймарської Німеччини юнкри чекали на царську Росію, єдинонеділиму, ворожу Україні, по тім стали наближатися до червоної Росії.

Гітлерівська Німеччина та українці.

По приході до влади Гітлера, у націстичній Німеччині розуміння української справи стало ще гіршим. Тепер стали там культивувати варварський плян, змагаючий до того, щоби багату Україну перемінити на німецьку кольонію, так немов би Україна булаб пустим африканським простором, а не краєм доволі густо заселеним й то людністю з дуже старою традицією та з маркантно власною демократичною ментальністю ріжною від прусаків. Тож очевидне, що поміж тими двома народами стали виходити на яв дуже глибокі розходження.

На Східній Україні німці здавна ніколи не мали якоїнебудь симпатії; ті самі українські полки царської армії, що 1917 року підняли прапор революції проти царату, на полі бою дуже завзято боролися проти німецького наступу в Карпатах, чи теж на східнім фронті. Колиб не большевицька диверзія та червоний наїзд на Україну по приході до влади червоних в Росії осеню 1917 року, то саме український уряд був би з повною рішучістю держав фронт проти Австрії та Німеччини по боці аліянтів. Стихійне повстання українських мас проти Німеччини під проводом національного та демократичного уряду при кінці 1918 року свідчить теж найкраще про настрої українських мас до німців. Ті [illegible] історичні пригадки особливо актуальні нині, коли то дехто хоче витягати таку конклюзію, що — мовляв — геройська боротьба українського селянина та робітника в рядах червоної армії проти німців малиб бути „кредитом" для червоної влади з боку українців. Так як за царату боротьба українського вояцтва проти німців не була кредитом для царської влади, так само не є нині й для комуністичної.

На Західній Україні, з природи речи, обставини, були дещо інші, як це вище сказано. Большевицька та польська пропаґанда, що цілий визвольний український рух постійно обкидала болотом, не хотіла бачити того, що західні українці дивилися на німців як на таких, що є ворогами їхніх гнобителів, а все і всюди представляла їхнє відношення до німців як „німецьку службу". Ось такою „службою" мало бути наприклад, те, коли український революціонер, тровлений польською поліцією, чи той, що вирвався чудом з большевицького царства, шукав азилю на німецькій території. Бож так є, що західні українці на „службу німцям", коли вона десь і була в відокремлених випадках, дивилися **з погордою то обридженням.** Західні українці бажали з усіх сил зберегти **ідейний характер** своєї визвольної боротьби.

Пригадую собі один із соток українських політичних процесів у Львові, а був він мабуть ще перед 1930 роком, в якому мали по інформаціям оборони обвинуваченим доказати шпіонажу в користь Німеччини на шкоду Польщі. Коли відомість про це розійшлася поміж громадянством, обвинувачені відразу стратили всяке співчуття серед загалу. Відізвалися навіть голоси, щоб українські адвокати зложили оборону „таких боєвиків". Річ природна ділялось це не з якихсь симпатій до Польщі. Тільки громадянство не хотіло, щоб один чи другий тип компромітував ідейну визвольну боротьбу українського народу.

Від приходу Гітлера до влади й рештки надій українців на німців дуже скоро стали заникати. Говорю про настрої на Західній Україні, передовсім серед провідної інтеліґентної верстви столиці, де приходилося мені жити та працювати за цілий час польського володіння. Таким першим випадком, що основно остудив українців до нового гітлерівського режиму, було арештування в Німеччині та видання ніНімецькою владою в польські руки українських революціонерів Лебідя та Гнатківської, десь чи не 1934 року, по заключенні пакту неаґресії поміж Польщею та Німеччиною.

Сталося це всупереч міжнародним звичаям, бо політичних проступників европейські держави не видавали. Українці зрозуміли, що німці трактують українців як предмет в політиці, не як політичного партнера.

Справа Карпатської України до решти знівечила й сліди якихбудь пронімецьких наставлень. Переочується тепер свідомо факт, що на полудневих узбічах Карпат саме перші українці кинули виклик Гітлерови та зачали безнадійну боротьбу проти Мадярщини, союзника Гітлера; Жадання всемогучого тоді Берліна припинити боротьбу проти мадяр було українськими героями відкинене. Забувається нині ще й той факт, що Польща чинно орґанізуючи у Львові відділи, що нападали через Карпати з півночи на зади українських борців, наділі чинно помагала союзникам Гітлера — мадярам.

Союз Гітлера зі Сталіном вже не був для українців великою несподіванкою, а коли тисячі українців, втікаючи перед червоними, опинилися в Німеччині, то це вже був тільки чисто самозаховавчий гін — ратувати життя. Знаючи докладно західно-українські настрої я переконаний, що це саме повториться в десять разів більших р о з м і р а х: колиб большевики перші, а не аліянтська армія, мали знов вступити на Західну Україну по зломанню сили німців. Все дальше, що до нині сталося з Україною під націстичною окупацією, це вже зовсім прямі консеквенції наставлення гітлерівської Німеччини супроти України.

Господарка німців українськими землями.

Галичину заховали німці при польськім ґенералґубернаторстві не для німчення, як дехто думає; вони ще мають вперід до згриження дуже твердий оріх — знімчення глибоко патріотичного польського народу. Зробили це не з другою ціллю а тільки на те, щоб Галичину віддати полякам, колиб найшовся польський квізлінґ за ціну відступлення німцям західної Польщі, призначеної на повне знімчення. В тім випадку Галичина сталаб тереном найбільше зможеної кольонізації поляками, виселеними зі заходу, що напевно відразу змінилоб облична того краю в користь поляків.

Карпатська Україна стогне нині у мадярськім ярмі. Та вже прямо провокаційним для українців стало віддання Херсонщини та чорноморського побережа разом з Одесою Румунії. Правда, мабуть того дарунку крім оперецкового диктатора Антонеску ніхто серіозно не бере, з Гітлером включно, бо Одеса найбільший торговельний порт України, занадто цінна частина України, щоб її евентуально переможна Німеччина лишила не для себе, а давала румунам. Це тільки свідчить про одно, що й Гітлер вже стратив надію на якунебудь політичну співпрацю з українським народом. Українсько - німецькі шляхи розійшлися цілковито, а результатом того геройська боротьба східних українців проти німецького наїзду та перехід західно-українських революціонерів у підземелля.

Український нарід та його менші сусіди.

Спинятися довше на других сусідах українського народу — Румунії, Мадярщині та Чехословаччині, немає потреби, бо це такі дрібні справи, що автоматично мусіли би бути вирішені по справедливости, колиб повстала самостійна Українська Держава.

З румунами український нарід бажає тільки справедливого вирівнання граничних непорозумінь за північну Буковину та тільки частини північної та полудневої Басарабії; більша частина Басарабії це нині румунська земля й український нарід по чуже не посягає.

Так само автоматично булаб у такому випадку вирішена справа Карпатської України, яка вже нині уратована для українського народу, хоч перед першою світовою війною кращі знавці справ Карпатської України, горячі українські патріоти, поважно сумніваються, чи удасться охоронити цю частину України перед змадяризуванням.

Карпатською Україною [illegible] довго будуть торгувати, поки на українських землях не прийде до влади правовитий господар — український нарід. Останні донесення говорять, що Росія заявила брак заінтересовання Карпатською Україною, яку лишає будучій Чехословаччині; видно, або вірить, що та поведе там таку політику, що внеможливить розвій якогонебудь українства, шкідливого для політичних плянів Росії супроти України або сподіється, що ціла Чехословаччина остаточно зреалізує свої москвофільські мрії та стане частиною СССР. А може Чехословаччина плянує вже по замиренні прямо добровільно відступити Карпатську Україну Росії, щоб тепер не счиняти крику новим російським завоюванням? Це останнє є найправдоподібніще.

Справа Карпатської України впроваджує нас у відношення Чехословаччини (а радше самих чехів) до справи самостійности України. Великий чех, пок. президент Тома Масарик, не мав ясного переконання, чи на сході переможе російське єдинонеділимство чи усамостійнення України та інших народів. Як великий гуманіст та поступовець радше симпатіями прихилився до самостійности українського народу; звідси й його політика супроти української еміґрації та Карпатської України. Нині в чеській офіціяльній політиці царює реакційне москвофільство з цілковитим поминенням прав українського народу до свобідного державного життя. Чехи навіть вже й закинули політику польсько-чеської федерації! До такого становища попихає закордонний провід чехів величезний страх перед винародовленням з боку німців. Чи вибраний шлях, щоби себе ратувати, є правильний, покаже майбутність, бо схід Европи не скаже свого останнього слова так довго, як довго український нарід не матиме своєї власної держави. Тому деколи краще рахуватися з природними силами, ніж зі штучно витворенним пануванням. А ті природні сили будуть предметом останньої статті на тему український нарід, його сусіди та світ демократії.

(Кінець буде).

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

72)

— Та, нічого особливого! — відбріхувався Гадина. — Те, що кажу, те й бачив. Застукав хтось до дверей, о. Нестор запитав: „Хто там?" Відповідає: „Я, Деменюк". О. Нестор відчинив. Увійшов Деменюк, оба почали розмовляти...

— Про що?

— Або я знаю, про що? Я не міг чути. Те тільки я чув, що Деменюк сказав: „Іду до Гердера".

— І вийшов?

— Та вийшов.

— Ти бачив, як вийшов?

— Бачити не бачив, але чув, як о. Нестор замкнув за ним двері.

— Замкнув?

— Замкнув.

— На замок?

— Здається, на замок. Я чув, як ключ ценькнув у замку.

— Ну, а потім що було?

— Я не знаю. Я пішов геть, пішов спати.

— А де ти спав?

— Та ось тут, у своїй комірці.

Пані Олімпія перевела цей перший протокол із Гадиною в чотири очи, спершись руками на плоті городця; за плотом, віддалений кілька кроків, стояв Гадина з косою в руках. Гапка зараз із помешкання о. Нестора пішла до кухні, а Параска мила підлогу в покою о. Нестора. Пані й Гадина говорили швидко, притишеним головом, хоч довкола не було нікого, хтоб їх міг підслухати, бо садівник із своїм псом власне обходив сад і находився досить далеко від них.

— Ну, — мовила пані, трохи заспокоєна словами Гадини, — надіюсь, що Деменюк швидко прийде! Докошуй цей бурян і знеси його до стайні, а потім прийдеш до мене до покою, то я тобі скажу, що маєш далі робити.

І вона пішла півперек подвіря до свого помешкання... Але тут немов щось спинило її на порозі. Якийсь неспокій затріпався в її душі. У грудях зробилося так тісно, що їй формально було страшно ввійти між чотири стіни свого непривітного помешкання. І вона пішла далі, до руїн старого двора, вигоном до вулиці, а в її голові вертілася все одна думка:

„Бестія цей Гадина! Він щось знає, та не хоче сказати! Він щось бачив, щось чув більше, ніж говорить! Ну, та вже я видобуду це від нього! Він мені мусить усе виспівати! Тільки помалу, зручно, обережно, не перехапуючись! Господи! Як жеж ця півгодина мене змучила! Та це ще нічого. Що то далі буде?"

В тій хвилі очи її, склонені вниз, мимохіть якось піднялись угору, визирнули на вулицю. І в тій же хвилі ноги під нею заделькотіли, у грудях сперло дух, немов би й серце перестало битися; холодний піт виступив по всьому тілі. Пані помертвіла, стала на місці, мов укопана, а в очах її потемніло. Найстрашніший привид не був би так переляках її, як те, що вона тепер побачила, хоч це була дуже проста, звичайна, натуральна річ. Вулицею долі селом ішов жандарм, звичайний патрулевий жандарм, у чаку з когутячим пірям, у мундурі і з карабіном. Побачивши паню дідичку, він засалютував їй, та, на диво — ні це власне зробило на пані таке могуче враження — не минав двора, а скрутив з дороги й почав іти прямо до пані Олімпії.

XV

Жандарм був знайомий пані Олімпії з видження. Досі вона чула себе так далекою задля свойого соціяльного положення від людей того роду, що, хоч нераз бачила в селі постенфірера Шеремету, хоч він кілька разів бував навіть у неї у дворі задля ріжних справ, вона дуже мало звертала на нього уваги. Жандарм та жандарм, а що він за чоловік, добрий, чи злий, спосібний, чи неспосібний, і до чого власне спосібний, а до чого ні — цим вона й не думала інтересуватися. Тож не диво, що тепер, коли Шеремета почав наближатися до неї і коли вона інстинктово почула в душі, що з цим чоловіком прийдеться їй видержати першу й, може, рішучу боротьбу, вона видивилась на нього так, немов би перший раз у життю його бачила, сконцентрувала в очах усю силу свого духа, всю свою проникливість і догадливість, вироблену вихованням, досвідом, знанням вищого світу й освітою, щоб відгадати, проникнути душу, думки й намір цього плебея, одягненого в мундур, від котрого чути було запах препарованого спирту, яким були чищені ґудзики його мундура.

(Дальше буде).

Про Розмови Ідена з Президентом Рузвелтом

ВАШИНГТОН, Д. Д., 2. квітня. (ОНА). — У Вашингтоні тепер багато говориться про те, чого саме приїздив до Америки закордонний міністер Великої Британії, Іден, і про що він так довго розмовляв з президентом Рузвелтом. Всі згідні з тим, що Іден з Рузвелтом обговорювали важні політичні справи, але чи прийшли вони до яких висновків, то ніхто точно не знає. Президент Рузвелт недавно заявив, що британський міністер Іден і він погодилися в питаннях світової політики на 95 процентів.

Іден мав розмови не тільки з президентом Злучених Держав, але й з представниками тих країн, що є членами Обеднаних Держав. Оповідаючи про гостину Ідена у Вашингтоні, Рузвелт сказав, що він є незвичайно вдоволений з того, що Іден приїхав до Америки, бо він, крім конференцій з членами американського уряду, порозумівся також з многими представниками інших держав. Може не на сто відсотків, але фактом є, що він поставив основи до формальних переговорів, які прийдуть пізніше. Йому йшло за те, щоби в загальних справах прийти до порозуміння, а детайлі вирішиться тоді, як не буде між державами основних ріжниць в питанні яким саме має бути повоєнний світ.

В Америці ходили чутки, що між Вашингтоном і Лондоном були великі різниці в деяких політичних справах, але як приїхав Іден, то показалося, що пускані в певних цілях поголоски були цілком безосновні. Президент Рузвелт сказав, що погляди англійського уряду є майже такі самі, як американського, і то у всіх основних справах. Між Обеднаними Державами панує така едність, якої наші вороги ніколи не сподівалися. Він заявив, що скоро відбудуться формальні конференції аліянтських держав в справі продукції й достави споживчих артикулів, негайної допомоги після війни і про питання фінансів в повоєнному світі.

Очевидно, що ніхто не повинен сподіватися того, щоби на цих прилімінарних конференціях вирішувано далекойдучі справи, але американські й англійські політики роблять все можливе, аби підготовити ґрунт до серіозних розмов, яких результати будуть обовязуючі для кожного члена Обеднаних Держав.

Всі кажуть, що перебуваючи у Вашингтоні, Іден не говорив офіційно, а такби мовити, навязував приятельські зносини з тими людьми, які пізніше репрезентуватимуть свої держави на міжнародних конференціях. Це дуже важне, бо кажуть, що після першої світової війни до Парижа зїхалися представники світових держав, то між ними мало було таких людей, що були з собою добре знайомі. Вони сторонили один від другого й взаїмно себе підозрівали. Очевидна річ, що в таких умовинах тяжко було прийти до якогонебудь порозуміння й вирішувати основні питання світової політики так, щоби за яких кілька літ знов не вибухла війна. Тепер не сміє бути цього. Як прийде час на мирові переговори, то представники Обеднаних Держав мають прибути на неї з обробленими плянами й не ховатися з ними від своїх колеґів так, як було на попередній мировій конференції.

Іден познайомився у Вашинґтоні з секретарем стейту Голом, з його заступником, Велесом й іншими високими державними урядовцями. Він мав з ними довші розмови, з яких вийшло, що вони мають такі самі думки про основні питання світової політики, як й Іден. Це є дуже добрий знак, бо як вони зїдуться на конференцію, то між ними не буде ніяких непорозумінь й ідеали, за які воюють Обеднані Держави, будуть переведені в життя.

Кажуть, що Іден обговорював різні справи у Вашингтоні. Була мова про повоєнні кордони европейських держав, про те, як можна би на світі війну здержати, як запобігти міжнародним непорозумінням. Розуміється, що Іден мусів щось говорити й про наглі, практичні питання відносно війни. Це більш як певно, але про них ніхто не знає, бо воєнні тайни у Вашинґтоні бережуться, як ока в голові.

Загально припускають, що Іден з нашим президентом радили над тим, як можнаби стабілізувати на світі монетарну систему, про яку пізніше має бути мова на міжнародній конференції. Американський і британський уряди вже віддавна думають над тим, якби можна зробити так, щоби ті держави, яких валюта не опирається на золоті, мали більшу покупну силу, бо від цего по скінченні війни залежатиме міжнародна торговля, а від міжнародної торговлі залежатиме добробут світа. Про це можна мати різні думки, але факт є фактом, що як країни перестають між собою торгувати, то людям стає прикро жити. Добробут опирається на міжнародній торговлі і треба робити так, щоби вона після війни не тільки заіснувала, але й постійно розвивалася.

Друге питання, про яке Іден мав з Рузвелтом говорити, було, що саме зробити після війни з Німеччиною, аби вона більше не давала притоки до міжнародних воєн на світі. Від неї треба відібрати силу аґресії, якої базою є великий розвиток промислу в Німеччині. Бо як промисел находиться в руках миролюбних людей, то це виходить на добро всім, а як ним управляють горлорізи, то ніхто не знає, до чого саме вони можуть того промислу ужити. Високий розвиток промислу може бути основою кращого життя на світі, але також може привести світ до руїни. Це нині ми бачимо своїми власними очима. Господарські відносини в повоєнній Европі мусять йти таким шляхом, щоби німці більше не могли пляново нищити людської цивілізації. Якби мирова конференція у Версаю була над цим подумала, то сьогодні наші хлопці не воювалиб на всіх землях і водах світу. Ми мусимо дорого платити за помилки версайських миротворців, але, як представники Обєднаних Держав зїдуться на будучу мирову конференцію, то будьмо певні, що вони цим разом не будуть німцям потуряти. Німецькі сусіди, особливо Польща і Совєтський Союз, постараються, щоби німцям обтяти ті крила, якими вони світ до руїни привели.

Третим питанням, про яке Іден мав з Рузвелтом довшу розмову, була політична програма, яку малосяб перевести в життя після інвазії европейського континенту. Це є дуже важна справа і її треба негайно вирішити, бо як Обєднані Держави зробили інвазію Північної Африки, то не маючи політичної програми, вони зазнали деяких неприємностей, яких на будуче треба уникати. Як буде творитися другий фронт, то союзники, крім добре обдуманої воєнної стратеґії, мусять принести з собою і політичні пляни. Недавні події в Північній Африці показали, що так мусить бути. Мудрі люди роблять помилки на те, щоби з них вчитися. А гостина Ідена у Вашинґтоні показала, що представники аліянтів вміють вчитися. Вони здають собі справу з того, що саме їх на мировій конференції чекає і вже заздалегідь приготовляються до того, щоби не приїхати на неї з голими руками.

Кажуть, що Іден поводився у Вашинґтоні, як дома. Не було ніяких прелімінарних конференцій, ні, якто кажуть, нащупування ґрунту. Він говорив зовсім щиро й отверто. Іден зрозумів психольоґію американських державних мужів і поводився з ними, як свій. Тому власне він всім подобався й лишив по собі добрі спомини.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Жертви на А. Ч. Хрест збільшаються.

Минулої пятниці відбулись збори Злученого Комітету Українських Американських Орґанізацій міста Ню Йорку. Було присутних 35 представників ріжних місцевих товариств. Голова комітету С. Ковальчук попросив насамперед цих представників, які ще не зложили жертви на А. Ч. Хрест від своїх товариств, зробити те на цих зборах. По зложенні жертв показалось, що сума $2,500, яка була проголошена на концерті, що відбувся заходом комітету 28. березня, збільшилась ще на $600, так, що загальна сума жертв досі зложених, виносить $3,100.

Опісля забрав слово представник комітету Д. Галичин та заявив, що хоча збірка на Червоний Хрест була назначена тільки на місяць березень, та одначе зогляду на те, що Ню Йорк не зібрав іще призначеної квоти, то цю збірку продовжено ще й на місяць квітень. А щодо призначеної на Ню Йорк квоти бракує ще два мілiони долярів, то тимсамим всі ми мусимо доложити праці, щоб причинитись своєю частиною до потрібної суми. Супроти того всі товариства, що зґуртовані в комітеті, хоч уже зложили свої жертви, повинні продовжувати збірки між своїми членами, так, щоби можна було значно збільшити дотеперішну збірку.

Голова С. Ковальчук підніс, що, вже має кілька зголошень від цих громадян, що бажають віддати свою кров для Ч. Хреста. Одначе їх є замало, щоби могли виступити як окрема ґрупа. Рішено, щоби представники поcписували по своїх орґанізаціях імена охочих віддати кров, та принесли цей список на наступні збори комітету, так, щоб опісля можна було визначити один день для віддання крови.

М. Малетич, Л. Ковальська,
секретарі.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Хай нас не забракне на культурній маніфестації — на концерті Любки Колесси.

З незалежних від нас причин не відбувся 21. лютого всіми нами так очікуваний концерт славної піяністки — Любки Колесса, що то за кожним новим виступом покриває українське імя щораз більшою славою. Що концерт не відбувся, то цьому пані Любка Колесса не винна, а такі склались обставини... Але тепер, не зважаючи на те, що сталось, завдяки добрим людям, між якими є родовиті американці, що цінять високо мистецтво нашої піяністки, управа Тавн Гол згодилась змінити свій порядок і відступила салю на концерт на день 18. квітня, себто на квітну неділю. Таким чином поборено великі перешкоди і покрито великі матеріяльні витрати, щоби тільки не допустити до того, щоби не відбувся цього року на Бродвею концерт світової слави артистки, що не тільки носить українське імя, але і його достойно всюди репрезентує. Тому теж булоб непростимим гріхом, колиб ми не зявились на тому концерті й не виявили тим своєї культурности та пошани до тої української жінки, якої мистецтво приносить нам честь і славу. Як недавно тому польські часописи і радія вдарили з цілої сили в патріотизм нюйорських поляків, щоби не забули прибути до Тавн Гол на концерт польського співака Яна Кєпури, що то розносить славу польського імені, то в день концерту не стало тикетів. Не думаємо, щоб українці з Ню Йорку і околиці відчували в інший спосіб привязання до світової слави українського імені. Та не зважаючи на те памятаймо, що будемо мати виступ великої артистки, яку вартувалоб почути к о ж н і й культурній людині теж і тоді, якби вона була з будь якого чужого народу. Щож доперва, коли можемо почути — свою рідну.

ЙОНҐСТАВН, ОГАЙО.

Ірина Мусійчук, українська піяністка, дає „Рісайтел".

Молода наша українська піяністка і учителька музики, курсистка Вашингтон університету в Ст. Луїс, панна Ірина Мусійчук, членка від. 274 У. Н. С., дає свій Концерт-Рісайтел у пятницю, дня 9. квітня б. р., в годині 8:15 вечером у Мюзік Сентер — Штравс Гіршберг авдиторії (6. поверх). В програму входять твори Баха, Брамса, Шопена, Рахманінова та інших. Як гість виступить сопраністка панна Йосифіна Дейвіс. Панна Ірина Мусійчук є теж відома з виступів на українських концертах. Має славу доброї учительки музики і має студію при 88 Е. Деласон ул. в Йонґставн, Огайо.

ЙОНКЕРС, Н. Й.

316 хлопців в армії і $238 на А. Ч. Хрест.

В неділю 28. березня відбулось в укр. греко-кат. парохії св. Михаїла торжественне посвячення Пропамятних Службових Таблиць в честь тих наших хлопців, що служать в американських збройних силах і рішені віддати життя за свою вітчину, за Америку. Ось тих 316 прізвищ, що видніють на тих таблицях, це гордість нашої парохії св. Михаїла. З нагоди цього свята вдекоровано церкву в середині і знадвору незвичайно гарно. В годині 3. пополудні зібрались члени Американського Леґіону, наші вояки, членкині Червоного Хреста, на чолі з панею Анетою Кмець, предсідницею Союзу Українок Америки і лідеркою 39 місцевого відділу А. Ч. Хреста, дівчата з скавтової орґанізації, представники усіх місцевих товариств, братств та сестрицтв. Провідником цеї паради був п. Василь Мандзій, що уставив похід. Чотирьох батьків, що мають по чотирьох синів в армії, принесли Пропамятні Таблиці з назвами наших хлопців, що в армії. Так рушив похід з галі до церкви в супроводі пароха, о. М. Кінаша, та сотрудника, о. Богдана Олеся. Народу було тьма, так, що церква була битком набита парохіянами і гістьми. Як ввійшли ми до церкви, зачалось благословення таблиць, а по благословенню виголосив о. Кінаш патріотичну проповідь, в якій виказував, де і як ми, американські українці, виявляємо свій американський патріотизм. Англійською мовою промовив ще о. Олесь, що виказував, чому ми повинні бути вдячні Америці й її глибоко любити. Потім був молебень за щасливий поворот наших хлопців з війни. Підчас того дівчата переводили збірку жертв на А. Ч. Хрест. Збірка принесла $238.

По відправі удалися присутні до церковної галі, де відбулась друга частина торжества, в якій головну участь взяв Хор „Боян" (старший і молодший), під диригентурою учителя п. М. Фатюка. Та частина свята була присвячена памяти Тараса Шевченка, про якого виголосив слово о. М. Кінаш по українськи, а по анґлійськи говорив о. Б. Олесь. Промови і співи піднесли ще більше духа присутніх. Пані Кмець представила панну С. Пол, делеґатку А. Ч. Хреста, що розповіла дещо більше про цю гуманітарну установу. По концерті було скромне приняття для родичів наших вояків. Занялись тим пані: Н. Мазур, А. Мандзій, П. Окаль, М. Романишин і панни: П. Варин, К. Макар, Б. Кінаш та інші. З свята були всі дуже вдоволені. Воно залишило по собі гарний спомин.

Гість.

ВЕЛИКЕ ПОВІДДЯ.—Пять осіб загинуло в водах рік Мезури й Гарт у Мендані, Норт Дакота. Шкода виносить понад мілiон долярів. Червоний Хрест помагав жертвам через школи й церкви.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

РОЗБУДУВАТИ МУЗЕЙ І БІБЛІОТЕКУ!

Мусимо признати, що Український Музей і Бібліотека в Стемфорд це велике і цінне культурне діло, яке дуже придасться молодому американсько - українському поколінню і принесе славу українському імені. Коли прочитала, що розпочалась кампанія за Музей і Бібліотеку, то поспішила з своєю скромною жертвою в сумі $50, бо вважаю, що це благородне діло вартує загального попертя.

Коли думаю про Бібліотеку в Америці, то пригадую собі бібліотеку мого тата в старім краю. Тата арештувала польська жандармерія шість разів, а за кожним разом переводила трус, нищачи при тому бібліотеку і розкидуючи та роздираючи українські книжки так, що потім не можна було нічого вже докупи зібрати. Так ненавиділи вони українську книжку і український часопис! Не знаю, чи такий приказ ті жандарми мали, чи самі так лякались тої української невинної книжки. Та тут маємо нагоду зібрати з українського письменства те, що тільки можливе, бо тут нам ніхто не є перешкодою. Ось тому ми повинні старатись зібрати в Українській Бібліотеці в Стемфорд, що тільки можливе зібрати, бо не знати, що залишиться по війні з українських книжок у старім краю. Отже висилаймо до цеї Бібліотеки книжки і журнали, а також складаймо жертви, щоби можна було ті установи, себто Музей і Бібліотеку, вдержати і поширити. Якщо ми люди свідомі, то так і зробимо.

Анастазія Г. Біловус,
Дітройт, Міш.

Нові Думки про Сон

2)

Сон і свідомість.

В нормальних відносинах осередки сну й чуйности вилучують рівнобіжно чинности мізку й тіла. Вони заразом є чуйні й рівночасно сплять. Одначе пори спання мізку й тіла можуть часово пересунутися. Такі малі пересунення кожний може спостерігати на самім собі або на своїм окруженні. Як заснемо, але в „півсні" неспокійно перекидаємося з боку на бік, то наш мозок уже спить, але тіло є ще чуйне. Як ми вранці прочуняємо й уже думаємо, але ще не можемо піднятися, бо наші члени є наче „спаралізовані", то наш мозок є вже чуйний (пробудився), але тіло ще спить. Ці пересунення найбільше впадають в очі піднас хоріб, а саме в горячці. Сильні пересунення можуть довести до дуже особливих хоріб. На початку століття один роман держав у напруженні цілий світ. А саме на початку цього роману находять у ліжку неживого чоловіка. Жінка стоїть перед небіжчиком і дає себе потішати приятелеві, номивачка забавляється розмовою з служницею, розводячися про одружіння молодої вдови. Приходять правдиві й фальшиві приятелі й балакають про мерця. А він чує все, бо зовсім не мертвий. На нім лежить „змора": мозок є чуйний, він чує, відчуває й хоче говорити, пірвати тіло вгору із сонного лежання, але не може: частину нервового проводу, що веде до тіла, бльокує осередок сну й не одержує від мізкової кори ніяких рухомих подразнень.

Та знаний і противний випадок: мозок спить; від зовнішнього світу він не відбирає ніяких подразнень, бо його бльокує осередок сну. Як у кожнім сні, він є зовсім непригомшений, лише переповнений сонними привидами. Мозок думає, чує й „ділає". Нормально ці ділання не доходять до виконання, бо зблоковані й проводи до тіла. Але виїмково в цих випадках сонні подразнення мізкової кори пливуть до тіла дійсно наче в стані чуйности (неспання) й тіло виконує прикази мізкової кори: не лежить спокійно в ліжку але підноситься бере за клямку, відчиняє двері, іде по сходах — ходить при світлі місяця (сновида, стан: сомнамбулізм). Змора це сон тіла без сну мізку, а сомнамбулізм — це сон мізку при чуйності тіла. Гіпноза це штучно викликаний стан, подібний до сну, в якім сон мізку й тіла, хоч не зовсім віддзілені від себе, є одначе дуже вільно сполучені й легко даються віддзілити. Клясичне представлення сомнамбулізму маємо в 5. дії Шекспірового „Мекбета" в славнозвісній сомнамбулічній яві, яка, хоч коротка й проста, належить проте до найвеличніших і найзворушливіших картин світової літератури. Якби з усіх Шекспірових творів лишилася сама-но ця ява, то вона говорилаб нам, що колись жив ґеній, який перевищав інших. Під впливом мук совісти лейді Мекбет встала з ліжка, накинула на себе нічну одіж, відчинила бюрко, взяла папір, зложила його, написала, прочитала написане, положила на нім печать і знову пішла до ліжка, цілий час у глибокім сні. Страшний розстрій природи! Заживати добродійства сну й рівночасно сповняти справи чуйности!

Між життям і смертю.

Як можна сподіватися з перемотування сну тіла й мізку, сон це стан дуже складний і важко його аналізувати. Про його дійсну природу не знаємо майже нічого. Кожний знає його — кожний знає, що спимо, але ніхто не знає, що це таке сон. Сон це смерть, що щодня повторяється, пригадує нам що ми тільки в гостях у чуйности цього життя, що наша батьківщина, що наше властиве буття є небуттям, в якім ми дрімали цілі вічности й потім цілі вічности будемо дрімати. Та хоч сон щодня повторяється, то як явище природи він лишається таємничим, справжньою містерією, подібно великому, останньому й найдовшому сну — смерті. І ми знову ще раз переживаємо з таємничим дрожанням те, що найбуденніша, щоденна подія, яку знає й виконує кожне дитя, яку „зовсім точно знає" навіть найдурніший, є в дійсности метафізичною тайною природи, в яку ми всі безнадійно вплутані, а до розвязки якої не наблизилися ще ані на крок.

Вже саме означення сну натрапляє на трудноці. Сон це стан дуже дивний, дуже важкий до означення. Він не є ані життям, ані смертю, а засипляння не є, як це говорить один дотепний француз, душевним самогубством; і не є сон непритомністю. Хоч, коли спимо, то світові, що нас окружає, видається, що ми непритомні, то одначе ми в своїм нутрі є чуйні, снимо сни і, у протилежність до непритомности, навіть підчас сну є „на сторожі", хоч це може звучати як парадокс. Не конче мусить нам перешкоджати гамір. Будить нас кожне незвичайне відхилення від нормального стану спання. Мати зриваєтся, як лише в сусідній кімнаті запхинькає дитина так тихенько, що треба добре прислухуватися, щоби взагалі почути. Дитина будиться, як лише зачне їй іти кров із носа, хоч це не справляє найменшого болю — домагається цього самоохорона. Млинар, що привик спати при ґуркоті млинського каменя, будиться тоді, як стане млин і зробиться тихо. Вояк, що заснув серед маршу, не засипляє глибше, як розляжеться команда: „Станути, стій!", але пробуджується. Як мусимо встати раз у 5-тій, замісць як звичайно в пів до 8-мої, бо маємо кудись їхати, то в пів до 5-тої наш сон стає неглибокий і неспокійний і ми прокидаємося, хоч нормально в тій порі наш сон є звичайно твердий. Сплячий мозок будиться сам із глибокого сну.

Сон і характер.

Як роглядати змінну глибину сну вночі у більшости людей, то сплячих людей можна поділити на два типи. „Здоровий" тип сплячих швидко засипляє і вже по годині осягає найбільшу глибину сну. Це люди, що „скоро ляжуть у ліжко, вже сплять", люди, що „всюди" можуть спати, люди, що засипляють міцно й глибоко навіть підчас 20-мінутового відпочинку вполудне. Це тип, до якого можна приложити речення: „Сон перед північчю є найздоровіший".

Цілком інакше є з „нервовими" сплячими. Такі люди засипляють важко й поволі. Щоби заснути, вони потребують тиші й темноти. Їх початковий сон не є глибокий і щойно по двох годинах осягає максімум своєї глибини. Одначе ця найнижча точка не межить так дуже глибоко під поверхнею чуйности, але їх сон дрожить у неспокійній кривій лінії під лінією чуйности. Тимчасом, як крива лінія здорової сплячої людини наближається над ранком до пробудження лінією, що підноситься вгору, то сон нервових стає вранці вдруге глибокий і навіть, як надійде час пробудження, то вони ще не зовсім проснулися. Їх сон триває, так сказатиб, аж до полудня.

Людина першого типу спить перед північчю так глибоко, що практично взяти, вона є вже виспана по першій половині ночі. Такі люди, то сплячі скорого, глибокого й тому короткого типу. Вранці вони є зовсім відпочаті і в передполудневою людиною, тоді, як людина, що спить неглибоко й довго, другого типу стає моторна щойно на протязі передполудня й осягає максімум своєї чуйности щойно пізно пополудні. Така людина це полуднева людина. Правда, уодностайнення життєвих форм є конечним домаганням людського суспільства, але воно є під багатьома оглядами несправедливістю супроти індивідуальности. Вже в школі має передполудневий тип перевагу над пополудневим. Неодин ученик, що є лихим передполудневим учнем, виказав би в пополудневій школі далеко кращі осяги. Людина передполуднева є без сумніву біольоґічно сильнішим типом Людина майбутности спатиме — скоро, глибоко й коротко. Життєвий тип анґлійця, що свою працю скупчує на першу половину дня й „анґлійським обідом" пізно пополудні закінчує свою денну працю, обчислений на передполудневу людину. Тому що цей тип найкраще використовує день, він завойовує поволі всі країни. Тому, що людина взагалі, а її мозок передовсім, є незвичайно плястичним матеріялом, то введення анґлійського поділу дня буде ставити в упровілейоване положення перший тип сплячих при помочі приноровлення добору й спадковости. Цей тип мусить стати напослідок панучим.

(Кінець буде).

НАЙ БОС ЖУРИТЬСЯ.—Не дивлячися на навал праці, полученої з урядом президента Злучених Держав у воєнний час, президент Рузвелт любить самий давати їсти свому псови. Та цей Фала воліє їсти з килима, ніж з мисочки.

КАМЯНІ ДОМОВИНИ.

Село Шумляни, Підгаєцького повіту, це старе українське село. Свідчить про те сама назва, бож слово „шума" в старославянській мові означувало й ліс. І дійсно, колись було це село, що розложилося в кітловині, окружене густими лісами. Нині з них тільки сліди. Із малого села, що на початку XVIII. віку мало двадцять кілька хат, розрослося воно у велике село, а перед війною звали його навіть „Великі Шумляни", в протиставленні до „Малих Шумлян", у Бережанському повіті.

Побуваючи в справах новооснованого Бережанського Музею в тому селі, Франц Коковський знайшов там старенькую церковцю, побудовану з дубових бальків у 1711 році, а в ній останки прикрас із давнього іконостасу та образ св. Романа й св. Михайла з початків XVIII. в. Та найцікавіша знахідка — це дві камяні домовині. Одна з них лежить у землі побіч церкви. Другу поклали на спід дзвіниці, що її збудували кільканадцять літ тому. Ці домовини порожні, з твердого каміння, добре ще заховані, нема тільки верхніх накривок. Зо старих актів видно, що в Шумлянах була колись „обитель" (манастир); догадуються, що в цих домовинах були поховані черці, що жили там у княжих часах.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СКРЕНТОН, ПА. — Тов Над Збручa, від. 280, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 11. квітня, в годині 2. пополудні, в Укр. Горц Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Приявність всіх членів на зборах є обовязкова. — За уряд: О. Запоточний, Р. Рубльовський.

ФРЕНКФОРД, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268, відбудуться в суботу, 10. квітня, точно в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 2171 Вакелінґ ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо маємо важні справи до полагодження. Обовязком членів є приходити частіше та старатися платити свої вкладки. Просимо членів не забувати про нових членів до У. Н. Союзу. Сповнім свій обовязок. — М. Андріїв, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Михайла Грушевського, від. 219, відбудуться в суботу, 10. квітня, в годині 8. ввечір, в церковній галі, 675 Савт 19. вул. Приявність всіх членів на зборах є конечна. Взиваємо всіх членів платити свої місячні вкладки на зборах. — Т. Боднар, предс.; М. Соколовський, кас.; А. Мудровський, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Збори Тов. Український Клюб Поступовий, від. 70, відбудуться у вівторок, 13. квітня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, при Фліт ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження, а довгуючі члени хай вирівнають свої вкладки. — В. Кушнір, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Тов. Єдність, від. 163, відбудуться в неділю, 11. квітня, в 1. годині пополудні, в домі Горожан, 847 Н. Френклин ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є дуже важні справи до полагодження. — Уряд.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зап. Січи, від. 367, відбудуться в неділю, 11. квітня, в год. 1:30 пополудні, в галі церковній. Просимо всіх членів прийти на збори та вирівнати свої вкладки. Також контроля здасть справоздання за перший квартал. Просимо не забувати та приєднувати нових членів до Союзу і Товариства. — За уряд: Мик. Сорохтей, П. Ліско, Р. Дмитрів.

ВЕСТБУРИ, Н. Й. — Квартальні збори Тов. імґ Тараса Шевченка, від. 267, відбудуться в суботу, 10. квітня, в год. 8. ввечір. Обовязком кожного члена є прийти на ці збори. Буде справоздання касове за перших три місяці і багато інших справ до полагодження. Неприявний член буде покараний відповідно до правил статуту. — К. Дідух, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Тов. Дарахівщина, від. 275, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що місячні збори відбудуться в неділю, 11. квітня, в годині 7. ввечір, в гали церковній. Просимо членів прийти на ці збори, бо маємо справи до полагодження. Довгуючих членів просимо прийти і заплатити свої залеглі вкладки, бо в противнім разі уряд буде змушений їх суспендувати. Просимо членів привести своїх кревних, або знайомих, на збори і вписати до Товариства і Союзу. — Маріян Обуховський, фін. секр.; 130 — 1st Ave., New York, N. Y.

СЕНТРАЛ ФОЛС, Р. АЙ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 93, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 11. квітня, в годині 1. пополудні, в гали 59 Сентрал Стр. Обовязком кожного члена є прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. — П. Бенковський, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36, повідомляє свої членкині, що місячні збори відбудуться в неділю, 11. квітня, в гали церковній, в годині 5. точно. Просимо членкинь явитися на означений час, бо будемо мати важні справи до вирішення. Довгуючі членкині повинні прийти на збори і вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. — За уряд: Катерина Олексин, предс.; Анастасія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 30. березня 1943. р. помер

ЮРІЙ МАРТИЧ,

член Бр. св. Володимира, від. 105 У. Н. Союзу, Найставн, Па.

Покійний походив із Туру, пов. Старий Самбір. Полишив жену Анну. Похорон відбувся в пятницю, 1. квітня 1943. — В. Й. П.!

Мих. Мельник, секр.

Дня 24. березня 1943 року помер у Шікаго

СТЕФАН ІВАНИШИН,

член Бр. св. Стефана, від. 221 У. Н. Союзу.

Похорон відбувся 27. березня при участи членів від. 221, родини і знайомих в українській гр. католицькій церкві св. О. Николая. Покійний походив із села Гузіїв, Західна Україна. Був добрим союзовцем і свідомим українцем. Оставив у смутку жену і одну дочку. — В. Й. П.!

Тарас Шнікула, секр.

Дня 6. квітня 1943 р. помер у 74. році життя

ПАВЛО ДАНИЛІВ,

член Бр. св. Димитрія, від. 288 У. Н. Союзу в Бетлегем, Па.

Покійний походив із Дзвіняч Ґурні, Галичина. До У. Н. Союзу вступив у 1923 р. Полишив жену Марію і 4 дочки: Катерину, Фені, Анну і Юлію.

Похорон відбудеться в суботу, 10. квітня, в годині 9. рано. Просимо членів прийти на похорон і віддати останню прислугу свому членови.

Уряд і члени Бр., від. 288.

ТАРЗАН, ч. 746. Ворог приготовляється.

Дощі скінчилися, остров висох. Тарзан зробив луковий сверлик, що обертав патик у ямці в дереві.

Від тертя дерево почало куритися. Тарзан став на нього дути, і нарешті займився огонь.

Тепер Тарзан міг запарювати дерево та робити з нього гнучкі луки. Арсенал залоги зростав в силу.

Тимчасом Джеґер ждав теж на посуху: він теж мав свої рахунки. Тепер він був готовий до удару.